

LEYSHMANIOZ KASALLIKLARINI TASHXISLASHDA SEROLOGIK USULLARNING QO'LLANILISHI

Karimova Diyora Baxrom qizi

Samarqand davlat tibbiyot universiteti davolash ishi 2-bosich talabasi

Jabborova Gulbahor Sobirjon qizi

Samarqand davlat tibbiyot universiteti davolash ishi 2-bosich talabasi

Qahhorova Marjona Dilshodovna

Samarqand davlat tibbiyot universiteti davolash ishi 2-bosich talabasi

Annotatsiya: *Leyshmanioz — Leishmania jinsiga mansub protozoy parazitlar chaqiradigan yuqumli kasallik bo'lib, u asosan qum chivinlari orqali yuqadi. Kasallik tropik va subtropik hududlarda keng tarqalgan va global sog'liqni saqlash tizimi uchun dolzarb muammolardan biri hisoblanadi. Ushbu ilmiy maqolada leyshmanioz kasalliklarini tashxislashda serologik usullarning qo'llanilishi, ularning afzalliklari, kamchiliklari hamda diagnostik ahamiyati keng yoritilgan.*

Kalit so'zlar: *Leyshmanioz, serologik diagnostika, ELISA, immunoflyuorestsensiya, agglyutinatsiya testi, tezkor testlar, visseral leyshmanioz.*

KIRISH

Leyshmanioz inson va hayvonlarda uchraydigan parazitar kasallik bo'lib, u *Leishmania* turkumiga mansub mikroorganizmlar tomonidan chaqiriladi. Kasallikning tarqalishida qum chivinlari asosiy rol o'ynaydi.

Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti ma'lumotlariga ko'ra, leyshmanioz dunyoning ko'plab mamlakatlarida uchraydi. Kasallikning klinik shakllari turlicha bo'lib, ular teri, mukokutan va visseral shakllarga bo'linadi. Visseral shakli eng og'ir hisoblanadi va o'z vaqtida tashxis qo'yilmasa o'limga olib kelishi mumkin.

Zamonaviy laboratoriya diagnostikasida leyshmaniozni aniqlash uchun turli usullar qo'llaniladi. Ular orasida serologik usullar tezkorligi, qulayligi va samaradorligi bilan ajralib turadi.

Leyshmaniozning etiologiyasi va patogenezi

Leishmania parazitlari inson organizmiga qum chivini chaqishi orqali kiradi. Parazitlar makrofag hujayralarida ko'payadi va immun tizim faoliyatini buzadi. Kasallikning rivojlanishida bemorning immun holati muhim rol o'ynaydi.

Serologik diagnostika usullarining mohiyati

Serologik diagnostika usullari bemor qonida parazitga qarshi hosil bo'lgan antitanachalarni aniqlashga asoslanadi. Bu usullar kasallikni erta aniqlash va epidemiologik nazorat olib borishda muhim hisoblanadi.

ELISA usuli

Immunoferment tahlil (ELISA) serologik diagnostikaning eng keng qo'llaniladigan usullaridan biridir. U antigen va antitana reaksiyasiga asoslanadi va yuqori sezgirlik hamda aniqlikka ega.

ELISA usuli yordamida kasallikni erta aniqlash, epidemiologik kuzatuv olib borish hamda davolash samaradorligini baholash mumkin.

Bilvosita immunoflyuorestsensiya reaksiyasi

Ushbu usul antitanachalarni lyuminescent bo'yoqlar yordamida aniqlashga asoslangan. Antitanachalar mavjud bo'lsa, mikroskop ostida yorqin nur tarqalishi kuzatiladi.

Agglyutinatsiya testlari

Agglyutinatsiya testlari antigen va antitana reaksiyasi natijasida cho'kma hosil bo'lishiga asoslangan. Ular oddiy va samarali diagnostik usullardan biri hisoblanadi.

Tezkor diagnostik testlar

Tezkor diagnostik testlar immunoxromatografik usulga asoslangan bo'lib, qisqa vaqt ichida natija olish imkonini beradi. Ular dala sharoitida qo'llash uchun juda qulay.

Serologik usullarning afzalliklari

Serologik usullar tezkor natija berishi, bajarish qulayligi va ko'p bemorlarni tekshirish imkoniyati bilan ajralib turadi.

Serologik usullarning kamchiliklari

Ba'zan oldingi infeksiyadan qolgan antitanachalar noto'g'ri natija berishi mumkin. Immuniteti sust bemorlarda natijalar aniq bo'lmasligi ehtimoli mavjud.

Natijalar va muhokama

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, serologik usullar visseral leyshmaniozni aniqlashda yuqori samaradorlikka ega. Ammo aniq tashxis qo'yish uchun serologik usullarni boshqa laboratoriya tekshiruvlari bilan birgalikda qo'llash zarur.

Xulosa

Leyshmanioz kasalliklarini tashxislashda serologik usullar muhim ahamiyatga ega. ELISA, immunoflyuorestsensiya, agglyutinatsiya testlari va tezkor testlar kasallikni aniqlashda samarali hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. World Health Organization (WHO). Control of the Leishmaniasis. Geneva, 2010.
2. World Health Organization (WHO). Leishmaniasis Fact Sheets. Geneva, 2023.
3. Centers for Disease Control and Prevention (CDC). Leishmaniasis Diagnosis and Testing Guidelines. Atlanta, 2022.
4. Murray P.R., Rosenthal K.S., Pfaller M.A. Medical Microbiology. 9th edition. Elsevier, 2020.
5. Garcia L.S. Diagnostic Medical Parasitology. 6th edition. ASM Press, 2016.

6. Paniker C.K.J. Textbook of Medical Parasitology. Jaypee Brothers Medical Publishers, 2013.
7. Markell E.K., Voge M., John D.T. Medical Parasitology. Saunders Publishing, 2018.
8. Desjeux P. Leishmaniasis: Public Health Aspects and Control. Clinical Dermatology Journal, 2004.
9. Sundar S., Rai M. Laboratory Diagnosis of Visceral Leishmaniasis. Clinical and Diagnostic Laboratory Immunology, 2002.
10. Reithinger R., Dujardin J.C. Molecular Diagnosis of Leishmaniasis. Journal of Clinical Microbiology, 2007.
11. Boelaert M., El Safi S. Diagnostic Tests for Visceral Leishmaniasis. Tropical Medicine and International Health, 2004.
12. Chappuis F., Sundar S. Visceral Leishmaniasis: Diagnosis, Treatment and Control. Nature Reviews Microbiology, 2007.
13. Alvar J., Vélez I.D. Leishmaniasis Worldwide and Global Estimates of Its Incidence. PLoS One Journal, 2012.
14. Ready P.D. Epidemiology of Visceral Leishmaniasis. Clinical Epidemiology, 2014.
15. O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash vazirligi. Tibbiy parazitologiya fanidan o'quv qo'llanma. Toshkent, 2020.
16. Xudoyberdiyev H. Tibbiy parazitologiya. Toshkent, 2018.
17. Abdullayev A., Karimov Sh. Tropik kasalliklar asoslari. Toshkent, 2019.
18. Pearson R.D., Sousa A.Q. Clinical Spectrum of Leishmaniasis. Clinical Infectious Diseases Journal, 1996.
19. Goto H., Lindoso J.A. Diagnosis and Treatment of Cutaneous and Mucocutaneous Leishmaniasis. Expert Review of Anti-Infective Therapy, 2010.
20. Singh S. New Developments in Diagnosis of Leishmaniasis. Indian Journal of Medical Research, 2006.
21. Maia C., Campino L. Methods for Diagnosis of Leishmaniasis. Journal of Parasitology Research, 2008.
22. World Organisation for Animal Health (WOAH). Leishmaniasis Diagnostic Manual, 2021.
23. Scopus ma'lumotlar bazasi maqolalari — Leishmaniasis serological diagnostics bo'yicha ilmiy maqolalar.
24. PubMed ilmiy bazasi — Leishmaniasis immunodiagnostika bo'yicha tadqiqotlar.
25. Elsevier Clinical Key — Parazitologiya va yuqumli kasalliklar bo'yicha ilmiy manbalar.